

Informacja wprowadzająca

Sesja III: Wzmocnienie europejskiej obronności w świetle rosyjskiej agresji na Ukrainę. Siły zbrojne Unii Europejskiej – potrzeba czy alternatywa?

Wprowadzenie

Inwazja Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku stała się punktem zwrotnym dla architektury bezpieczeństwa europejskiego. Ta agresja nie tylko zdestabilizowała region, ale także ujawniła słabości w zdolnościach obronnych Europy. Konflikt podkreślił pilną potrzebę stworzenia jednolitej i skutecznej strategii obronnej Europy, aby zmniejszyć ryzyko dalszej agresji i zapewnić zbiorowe bezpieczeństwo. Niniejsza sesja ma na celu omówienie najnowszych wydarzeń, zidentyfikowanie kluczowych wyzwań oraz zaproponowanie tematów do dyskusji nad wzmocnieniem europejskiej obronności w obliczu trwającej agresji Rosji.

Bieżące wydarzenia

Kraje europejskie, wraz z NATO i Unią Europejską, zapewniły Ukrainie znaczną pomoc wojskową, obejmującą zaawansowaną broń, szkolenia oraz wsparcie wywiadowcze. Ta pomoc odegrała kluczową rolę w umożliwieniu Ukrainie skutecznego oporu przeciwko rosyjskiej agresji. Jednak utrzymanie tego poziomu wsparcia na dłuższą metę stanowi wyzwanie, zwłaszcza w kontekście przedłużającego się konfliktu, który jest sprawdzianem zdolności Europy do kontynuowania tak intensywnego zaangażowania. Od początku rosyjskiej agresji do połowy marca 2024 r. UE udzieliła Ukrainie łącznego wsparcia w wysokości 135,4 mld euro. Priorytetem dla Unii Europejskiej pozostaje dalsza pomoc finansowa i wojskowa dla Ukrainy. W październiku 2024 r. UE przyjęła nowy pakiet pomocy finansowej. Obejmuje on pożyczkę w ramach wyjątkowej pomocy makrofinansowej (MFA) w wysokości do 35 mld euro oraz mechanizm współpracy pożyczkowej, który będzie wspierać Ukrainę w spłacie pożyczek udzielonych przez UE i partnerów z grupy G-7 w wysokości do 45 mld euro. Pierwszą transzę pomocy pochodzącej z MFA o wartości 3 mld euro wypłacono Ukrainie w styczniu 2025 r. Natomiast mechanizm współpracy pożyczkowej ma być finansowany z dochodów z zamrożonych rosyjskich aktywów (95% zysków wynikających z unieruchomienia rosyjskich aktywów zostanie przydzielona do budżetu UE, a 5% zostanie przydzielone do Europejskiego Instrumentu na rzecz Pokoju). Nowa alokacja będzie obowiązywać od drugiej połowy 2025 r.

Jednym z najważniejszych wydarzeń wzmacniających bezpieczeństwo europejskie było przystąpienie do NATO Finlandii i Szwecji. Ten krok sygnalizuje znaczącą zmianę w dynamice bezpieczeństwa regionu, a przystąpienie obu państw do sojuszu wzmacnia jego północną i wschodnią flankę, zwiększając jednocześnie ogólne zdolności obronne NATO.

Unia Europejska przyspieszyła integrację w dziedzinie obronności, czego przykładem jest przyjęcie Kompas Strategicznego. Dokument ten wyznacza drogę do stworzenia bardziej autonomicznej i skutecznej polityki obronnej UE do 2030 roku, co ma kluczowe znaczenie dla zwiększenia niezależności Europy w zakresie bezpieczeństwa.

Wyzwaniem jest także zwiększenie budżetu EDIP, czyli Europejskiego Programu Przemysłu Obronnego, który na lata 2025–2027 został zaplanowany na 1,5 mld euro. Według Komisji Europejskiej, EDIP jest wyjątkową okazją do wprowadzenia konkretnych środków w celu sprostania wyzwaniom, przed którymi stoi europejski przemysł obronny, takim jak bezpieczeństwo łańcucha dostaw w dziedzinie obronności i wsparcie ukraińskiego przemysłu obronnego. Należy dążyć do skokowego zwiększenia unijnego budżetu na obronność. Na taką konieczność wskazuje niski poziom finansowania dotychczasowych inicjatyw unijnych w zakresie obronności, jak m.in. programy ASAP (rozporządzenie 2023/1525 o wsparciu produkcji amunicji) czy EDIRPA (wzmocnienie europejskiego przemysłu obronnego poprzez wspólne zamówienia publiczne). Ich finansowanie sięga setek milionów lub kilku miliardów euro, co w porównaniu z budżetami narodowymi na obronność stanowi niewielkie, a nawet symboliczne środki.

Wojna w Ukrainie znacząco wpłynęła również na bezpieczeństwo energetyczne Europy, zakłócając dostawy energii i zmuszając kraje europejskie do zmniejszenia zależności od rosyjskiego gazu. Proces ten przyspieszył transformację energetyczną, w tym przejście na odnawialne źródła energii, co ma istotne znaczenie zarówno dla stabilności gospodarczej, jak i odporności obronnej.

Jednocześnie Rosja zintensyfikowała ataki cybernetyczne i kampanie dezinformacyjne przeciwko państwom europejskim, co podkreśla pilną potrzebę wzmocnienia cyberobrony i odporności na zagrożenia hybrydowe. Te działania stanowią bezpośrednie wyzwanie dla bezpieczeństwa wewnętrznego Europy i wymagają skoordynowanej odpowiedzi zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym.

Wyzwania

Mimo zwiększonej współpracy w dziedzinie obronności, utrzymują się istotne różnice w wydatkach na obronność i zdolnościach poszczególnych państw europejskich, co utrudnia osiągnięcie jednolitego podejścia. Dodatkowo, dualizm systemu inicjatyw obronnych NATO i UE często prowadzi do powielania wysiłków i nieefektywności, co osłabia spójność działań. Kluczowym wyzwaniem jest również utrzymanie długoterminowego wsparcia dla Ukrainy, zwłaszcza w kontekście przedłużającej się wojny, która może powodować spadek poparcia politycznego i społecznego dla stałej pomocy wojskowej i gospodarczej. Znalezienie

równowagi między natychmiastowym wsparciem dla Ukrainy, a długoterminowymi inwestycjami w zdolności obronne Europy stanowi trudne zadanie, wymagające strategicznego planowania i koordynacji.

Europejski przemysł obronny zmagają się z wyzwaniami związanymi ze zwiększeniem produkcji, aby sprostać rosnącemu zapotrzebowaniu na sprzęt wojskowy. Konieczne są większe inwestycje w nowoczesne technologie, takie jak drony, sztuczna inteligencja i systemy cyberobrony, aby zapewnić konkurencyjność i skuteczność w obliczu dynamicznie zmieniającego się środowiska zagrożeń. Jednocześnie, zmniejszenie zależności od rosyjskiej energii przy jednoczesnym zapewnieniu stabilnych dostaw na potrzeby cywilne i wojskowe pozostaje kluczowym problemem. Transformacja w kierunku odnawialnych źródeł energii musi być przeprowadzona tak, aby uniknąć nowych zagrożeń i zapewnić długoterminowe bezpieczeństwo energetyczne.

Narzucającym się wyzwaniem jest potrzeba i możliwości powołania sił zbrojnych UE. Koncepcja ta pozostaje w związku z priorytetami polskiej prezydencji oraz UE w sferze szeroko rozumianego bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa militarnego. Wzmocnienie bezpieczeństwa w tym zakresie może być zasadne w sytuacji, gdy UE sąsiaduje z niestabilnymi i pogrążonymi w konfliktach regionami. Ewentualne powołanie takich sił powinno być jednocześnie zgodne ze strategią i priorytetami NATO.

Wojna w Ukrainie przyczyniła się również do wzrostu inflacji i niestabilności gospodarczej, co może osłabić poparcie społeczne dla zwiększonych wydatków na obronność. Dodatkowo, narracje populistyczne i prorosyjskie w niektórych krajach europejskich stanowią poważne zagrożenie dla jedności i wspólnych działań, podważając spójność reakcji Europy na agresję Rosji. Te wyzwania wymagają kompleksowego podejścia, które uwzględni zarówno aspekty militarne, jak i społeczno-polityczne, aby zapewnić skuteczną i trwałą odpowiedź na obecne i przyszłe zagrożenia.

Punkty do dyskusji

1. Jak lepiej dostosować polityki obronne Państw Członkowskich UE, by zwiększyć ich interoperacyjność i efektywność?
2. W jaki sposób unikać dublowania inicjatyw NATO i UE?
3. Czy zasadne i możliwe jest ustanowienie wspólnych sił zbrojnych UE?
4. Jak zapewnić długoterminowe wsparcie dla walczącej Ukrainy utrzymując jednocześnie poparcie społeczne?
5. Jak zrównoważyć pomoc dla Ukrainy z inwestycjami we własne zdolności obronne?
6. W jaki sposób zwiększyć produkcję i innowacyjność w sektorze obronnym?
7. Jakie kroki są potrzebne do wzmocnienia cyberobrony i przeciwdziałania dezinformacji?

8. Jak lepiej dzielić się informacjami wywiadowczymi i koordynować reakcje na zagrożenia hybrydowe?
9. W jaki sposób należy dokonywać transformacji energetyki, zachowując bezpieczeństwo energetyczne? Jak zabezpieczyć infrastrukturę energetyczną przed cyberatakami i sabotażem?
10. Jak przeciwdziałać prorosyjskim narracjom i wzmacniać jedność UE?